

בעלי תריסין — תכמים המתנחלים זה את זה נהלכה. היאך יכול החי להכחיש את החי — על כרחי אני לריך להודות שאנרתי לו רשות. התורגמן — שהיה עומד לפני רבן גמליאל ומשמיע לרבים את הדרשה מפי רבן גמליאל. עמוד — שחוק. אשתקד — שנה שעברה. בראש השנה —

זַיְרָא אָמַר רַבִּי אָסִי אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר רַבִּי חֲנִינְיָא אָמַר רַב: יִבְצַד עֲמוּד זֶה הַתְּפִלָּה לְרַבִּי יִשְׁמַעְאֵל בְּרַבִּי יוֹסִי שֶׁל שַׁבַּת בְּעֶרְב שַׁבַּת. כִּי אַתָּא עוֹלָא, אָמַר: בְּצַד תְּמָרָה הָיָה וְלֹא בְּצַד עֲמוּד הָיָה, וְלֹא רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל בְּרַבִּי יוֹסִי הָיָה אֶלָּא רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי יוֹסִי הָיָה, וְלֹא שֶׁל שַׁבַּת בְּעֶרְב שַׁבַּת הָיָה אֶלָּא שֶׁל מוֹצָאֵי שַׁבַּת בְּשַׁבַּת הָיָה.

ג "תְּפִלַּת הָעֶרֶב אֵין לָהּ קִבְעָה". מֵאֵי אֵין לָהּ קִבְעָה? אֵילִמָּא דְאֵי בְעֵי מְצַלֵי כּוּלְיָהּ לִילְיָא — לִיתְנֵי תְפִלַּת הָעֶרֶב כָּל הַלְיָהּ! אֶלָּא מֵאֵי אֵין לָהּ קִבְעָה? כִּמָּאן דְאָמַר: תְּפִלַּת עֶרְבִית רְשוּת. דְאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: תְּפִלַּת עֶרְבִית, רַבִּין גְּמִלְיָאֵל אָמַר: חוֹבָה, רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אָמַר: רְשוּת. אָמַר אַבְיִי: הֲלָכָה כְּדַבְרֵי הָאוּמֵר חוֹבָה, וְרַבָּא אָמַר: הֲלָכָה כְּדַבְרֵי הָאוּמֵר רְשוּת.

ד תְּנֵי רַבִּין: מִמְעַשָּׂה בְּתַלְמִיד אֶחָד שֶׁבָּא לְפָנָי רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, אָמַר לוֹ: תְּפִלַּת עֶרְבִית רְשוּת אוֹ חוֹבָה? אָמַר לֵיהּ: רְשוּת. בָּא לְפָנָי רַבִּין גְּמִלְיָאֵל, אָמַר לוֹ: תְּפִלַּת עֶרְבִית רְשוּת אוֹ חוֹבָה? אָמַר לוֹ: חוֹבָה. אָמַר לוֹ: וְהֵלֵא רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אָמַר לִי רְשוּת! אָמַר לוֹ: הִמְתַּן עַד שֶׁיִּכְנָסוּ בְּעַלֵי תְרִיסִין לְבֵית הַמְדְרָשׁ. כְּשֶׁנִּכְנְסוּ בְּעַלֵי תְרִיסִין, עָמַד הַשּׁוֹאֵל וְשָׂאֵל: תְּפִלַּת עֶרְבִית רְשוּת אוֹ חוֹבָה? אָמַר לוֹ רַבִּין גְּמִלְיָאֵל: חוֹבָה. אָמַר לָהֶם רַבִּין גְּמִלְיָאֵל לְחַכְמִים: כֻּלּוֹם יֵשׁ אָדָם שֶׁחֹלֵק בְּדָבָר זֶה? אָמַר לֵיהּ רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ: לָאוּ, אָמַר לוֹ: וְהֵלֵא מִשְׁמַךְ אָמְרוּ לִי רְשוּת! אָמַר לֵיהּ: יְהוֹשֻׁעַ, עֲמוּד עַל רַגְלֶיךָ וְיַעֲדוּ בְּךָ! עָמַד רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ עַל רַגְלָיו וְאָמַר: אֶלְמָלְא אֲנִי חֵי וְהוּא מֵת — יְכוּל הַחֵי לְהַכְחִישׁ אֶת הַמֵּת, וְעֵכְשֵׁי שְׂאֲנִי חֵי וְהוּא חֵי — הַיֵּאֵךְ יְכוּל הַחֵי לְהַכְחִישׁ אֶת הַחֵי? הֵיךְ רַבִּין גְּמִלְיָאֵל יוֹשֵׁב וְדוֹרֵשׁ, וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ עוֹמֵד עַל רַגְלָיו, עַד שֶׁרַגְלָיו כָּל הָעַם וְאָמְרוּ: לְחוֹצְפִית הַתּוֹרָגְמָן: עֲמוּד! וְעָמַד.

ה אָמְרֵי: עַד כִּמָּה נִצְעַרְיָה וְנִזְיִיל? בְּרֵאשׁ הַשָּׁנָה אֲשַׁתְּקַד צַעֲרִיָּה, בְּכֹרֹת בְּמַעֲשֵׂה דְרַבִּי צְדוֹק צַעֲרִיָּה, הֲכָא נְמִי צַעֲרִיָּה, תָּא וְנַעֲבְרִיָּה! מֵאֵן נוֹקִים לֵיהּ? נוֹקְמִיָּה לְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ? בְּעַל מַעֲשֵׂה הוּא; נוֹקְמִיָּה לְרַבִּי עֶקִיבָא? דִּילְמָא עֲנִישׁ לֵיהּ, דִּלִּית לֵיהּ זְכוּת אָבוֹת; אֶלָּא נוֹקְמִיָּה לְרַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה, דְּהוּא חָכֵם וְהוּא עָשִׂיר וְהוּא עֲשִׂירֵי לְעֹזְרָא. הוּא חָכֵם — דְּאֵי מְקַשֵׁי לֵיהּ מְפָרֵק לֵיהּ, וְהוּא עָשִׂיר — דְּאֵי אֵית לֵיהּ לְפִלּוּחֵי לְבֵי קִיסָר אֶף הוּא אֶזְל וּפְלַח, וְהוּא עֲשִׂירֵי לְעֹזְרָא — דְּאֵית לֵיהּ זְכוּת אָבוֹת וְלֹא מְצִי עֲנִישׁ לֵיהּ. אָתוּ וְאָמְרוּ לֵיהּ: גִּיחָא לֵיהּ לְמַר דְּלִיהוּי רִישׁ מְתִיבְתָּא? אָמַר לָהּ: אִיזִיל וְאִימְלִיךְ בְּאִינְשֵׁי בֵיתִי. אֶזְל וְאִמְלִיךְ בְּדַבְּתֵיהוּ. אָמְרָה לֵיהּ:

החי להכחיש את החי? ובעל כרחי עלי להודות שכך אמרתי. ובינתיים היה רבן גמליאל כראש הישיבה יושב דורש, ורבי יהושע עומד על רגליו, שכעונש לא הורה לו רבן גמליאל לשבת, ומפני כבוד הנשיא נשאר עומד, דבר זה נמשך זמן רב כל כך עד שהתעוררה בתוך כל קהל השומעים, החכמים ותלמידיהם שהיו במקום, התמרמרות רבה על רבן גמליאל ורגנו כל העם ואמרו לחוצפית התורגמן: עמוד! כלומר הפסק לתרגם את דברי רבן גמליאל. ואז המתורגמן פסק מתרגמו.

ו ובתוך ההתמרמרות אמרו: עד כמה נצערין ונזיל [יצערנו וזיל] בראש השנה אשתקד צעריה [ציערו] כשהורה עליו לבוא בתרמילו ביום בו חל יום הכיפורים לפי חשבוננו של רבי יהושע. ובכורות במעשה שהיה בשאלתו של רבי צדוק ציערו, כמו בפעם זו כשאמר לו לעמוד על רגליו כעונש על שהתחמק מלעמוד לויכוח על דעתו השונה. הלא נמי צעריה [כאן גם כן ציערו] ואם כן, תא ונעבריה! [בואו ונעבירונו, ממשרתו כנשיא]. וכך הוסכם אלא שהתעוררה השאלה מאן נוקים ליה [את מי נעמיד לו, במקומו] אם נעמיד את רבי יהושע — בעל מעשה הוא, שהרי בגללו מעבירים את רבן גמליאל, ויצטרך רבן גמליאל על כך ביותר. ואם ננסה להעמיד את רבי עקיבא דילמא עניש ליה [שמא יעניש אותנו, רבן גמליאל] שעלידי הקפדה עליו יגרום שיענישו אותו משמים, דלית ליה זכות אבות [אין לו, לרבי עקיבא, זכות אבות] שתגן זכותם עליו, שכן היה רבי עקיבא ממשפחת גרים. אלא נעמיד בראש את רבי אלעזר בן עזריה, שאף על פי שהיו חכמים הגדולים ממנו בתורתם, לא היה בהם צרוף זה של מעלותיו. שכן, הוא חכם, הוא עשיר, והוא עשירי לעזרא. הוא חכם — דאי מקשי ליה [שאלו יקשה לו יחרץ לו] ולא יוכל רבן גמליאל להביאו במבוכה על ידי קושיות. והוא עשיר — דאי אית ליה לפלוחי לבי קיסר אף הוא אזל ופלח [שאלו יש לו לעבוד, להשתדל ולשאת ולתת, בבית הקיסר, כנציג ישראל, אף הוא יכול ללכת ולעבוד] שבידו הרכוש המספיק הן לצרכי הנסיעות הארוכות והן למסעם ולמתנות. והוא עשירי לעזרא — דאית ליה זכות אבות ולא יוכל להעניש אותו. אתו ואמרו ליה: גיחא ליה למר דליהוי ריש מתיבתא? [בוא ואמרו לו: נוח לו לאדוני שיהא ראש ישיבה?] אמר להם: איזיל ואימליך באינשי ביתי [אלך ואתיעץ עם אנשי ביתי]. אזל ואמליך בדביתיהו [הלך והתייעץ עם אשתו] והיא העלתה

פיונים

רבי יהושע בעל קטפה / יש מסבירים כי לא נתמנה רבי יהושע מסום שהיה דבר זה עושה רושם כאילו לסמ ההתמנות עורר את המחלוקת (מהרש"א). אורח ההלכה תפילת ערבית רשות: נסקקה הלכה כדעת רבי יהושע כנגד רבן גמליאל, וכרבא כנגד אבי

כך. רבי יורא מסר מפי שלשלת חכמים בצד עמוד זה [עמוד מסויים שהראו עליו] התפלל רבי ישמעאל ברי יוסי תפילת שבת בערב שבת. אולם כי אתא [כאשר בא] עולא מארץ ישראל לבבל היתה בידו גירסה אחרת לגמרי של סיפור זה שכן כפי המסורת שבידו בצד תמרה הוה [היתה, מעשה זה] ולא ליד העמוד. האיש שעשה זאת היה רבי אלעזר ברי יוסי ולא אחיו רבי ישמעאל, ואף התפילה היתה תפילת מוצאי שבת שהקדים להתפלל בשבת.

ג נשאלה השאלה: מאי [מה פרוש] 'אין לה קבע' ? אילימא דאי בעי מצלי כוליה ליליא [אם לומר, שהפרוש הוא שאם הוא רוצה יכול להתפלל כל הלינה] ליתני [שיאמר במשנה]: תפילת הערב כל הלינה. אלא ביטוי זה בא גם כדי ללמדנו כמאן דאמר [כמי שאמר, כאותו חכם שפסק] שתפילת ערבית רשות. שכן הביא רב יהודה בשם שמואל מסורת שבענין זה נחלקו חכמי המשנה: רבן גמליאל פסק שתפילת ערבית חובה ורבי יהושע שאמר שרשות היא. בכעיה זו עדיין התלבטו האמוראים, ואף אביי ורבא נחלקו בה.

ד ברור השאלה אם תפילת ערבית רשות היא או חובה גרם לתוצאות מרחיקות לכת, כפי המסופר בכרייתא ארוכה. אחד התלמידים שאל את רבי יהושע בדבר תפילת ערבית, ורבי יהושע פסק לו כשיטתו, שתפילת ערבית רשות. אולם אותו תלמיד לא הסתפק בכך וחזר ושאל את רבן גמליאל בנושא זה, ומאחר שאמר לו רבן גמליאל שתפילה זו חובה היא, העמיד אותו על חילוקי הדעות בינו לבין רבי יהושע. אמר לו רבן גמליאל לאותו תלמיד: המתן עד שיכנסו בעלי תריסין [בעלי המנינים, כינוי מליצי לתלמידי החכמים שהם "לוחמים במלחמתה של תורה"] לבית המדרש, ואז אפשר יהיה לרון בנושא. כאשר התאספו החכמים חזר התלמיד ושאל שאלה זו כמעמד כולם, אמר לו רבן גמליאל: חובה. אמר להם רבן גמליאל לחכמים: כלום יש אדם שחולק בדבר זה? שרצה לברר אם רבי יהושע עדיין מחזיק בדעתו. נענה רבי יהושע ואמר: לא, שמשום כבוד הנשיא לא רצה להתוכח עמו בהודמנות זו [ע"ה], אולם רבן גמליאל רצה להכריע פשוט ואמר לו: והלא משמך אמרו לי שתפילת ערבית רשות. אמר לו: יהושע עמוד על רגליך ויעידו בך. עמד רבי יהושע על רגליו ואמר בבדיחות הדעת: אלמלא אני חי והוא [התלמיד] מת — יוכל החי להכחיש את המת. והייתי יכול לומר שלא כך פסקתי, עכשיו כאשר אני חי והוא חי — היאך יכול

(שהלכה כמותו עפ"י כללי ההלכה המקובלים) כי תפילת ערבית היא רשות. אולם אף על פי כן מאחר שקבלו עליהם כל ישראל את תפילת ערבית על עצמם, נעשתה בימינו כתפילת חובה וכתפילת שחרית. (רפ"ב"ט, ספר אהבה, הלכות תפילה פ"א ה"ו, טור אורח חיים רלה')

מסורת השיט
ו. ירושלמי ברכות פ"ד
ה"א. שם תענית פ"ד ה"א.
ב"ר פ"י.
ז. ברכות ד. ב. שבת
ט. ב.
ח. ירושלמי ברכות פ"ד
ה"א. תענית פ"ד ה"א
(בשנויים).
ט. (הבטוי) בכורות לו, א

לשון

תריסין
מסור המלה הוא מן
היוונית ὑπερός כגון
גדול. בעלי התריסין הם
מחוזיקי מנינים אלה, לאכור
אנשי מלחמה.

אישים

ר' חוצפית המתורגמן
ר' חוצפית, מחכמי המש-
נה (עיי' שביעית פ"י)
גודע לנו כמתורגמן של
רבן גמליאל. תפקידו של
המתורגמן היה לא רק
להשמיע לרבים בקול רם
את דברי החכם הדורש אלא
אף לפתח בהרחבה את
הדברים התמציתיים שהש-
מיע החכם. בשל כושר
ההסברה של ר' חוצפית
נקרא "פה השפיק מרג'-
ליות".
אין אנו יודעים פרטים
נוספים עליו עד למיתו
בידי הרומים בין עשרת
הרוגי מלכות.

מה בן מזה — כהן נן כהן, יזה את מי הטלה. אפר מקלה = אפר הקלוי
צתנוריס וצתנוריס, כלומר: אפר סתם. שבת של מי היתה — נוספת חגיגה.
ואותו תלמיד — שאל תפלת ערבית רשות לו הוזהר רבי שמעון נן יוחאי
הוא. ונקרא פושע — המואחר כל כך. מתפלל של מנחה — מואחר שהגיע

גלי, דלא ליתו עבדי דרבן גמליאל ולצערו לרבנן.
אמר רבי יהושע: מוטב דאיקום ואיזיל אנא לגבייהו.
אתא, טרף אבבא. אמר להו: מזה בן מזה יזה, ושאינו
לא מזה ולא בן מזה יאמר למה בן מזה: מימיה מי
מערה ואפרך אפר מקלה? אמר לו רבי עקיבא: רבי
יהושע, נתפייסת? כלום עשינו אלא בשביל כבודך!
למחר אני ואתה נשפים לפתחו. אמרי: היכי נעבדי?
נעבדיה — גמירי: המעלין בקדש ואין מורידין! נדרוש
מר חדא שבתא ומר חדא שבתא — אתי לקנאוי! אלא:
לדרוש רבן גמליאל תלתא שבתא, ורבי אלעזר בן
עזריה חדא שבתא. והיינו דאמר מר: ישבת של מי
היתה — של רבי אלעזר בן עזריה היתה. ואותו תלמיד
— רבי שמעון בן יוחאי הנה.

ד "ושל מוספין כל היום". אמר רבי יוחנן: ונקרא
פושע. תנו רבנן: יהיו לפניו שתי תפלות, אחת של מנחה
ואחת של מוסף — מתפלל של מנחה ואחר כך מתפלל
של מוסף, שזו תדירה וזו אינה תדירה. רבי יהודה
אומר: מתפלל של מוסף ואחר כך מתפלל של מנחה,
שזו מצוה עוברת וזו מצוה שאינה עוברת. אמר רבי
יוחנן, ההלכה: מתפלל של מנחה ואחר כך מתפלל
של מוסף. רבי זירא פי הנה חליש מגירסיה הנה
אזיל ויתב אפתחא דבי רבי נתן בר טובי, אמר: פי
חלפי רבנן אז איקום מקמייהו ואקבל אגרא. נפק אתא
רבי נתן בר טובי, אמר ליה: מאן אמר הלכה פי
מדרשא? אמר ליה, הכי אמר רבי יוחנן: אין הלכה
כרבי יהודה דאמר: מתפלל אדם של מוסף ואחר כך
מתפלל של מנחה. אמר ליה: רבי יוחנן אמרה? אמר
ליה: אין. יתנא מיניה ארבעין זמנין. אמר ליה: חדא
היא לך, או חדת היא לך? אמר ליה: חדת היא לך.
משום דמספקא לי ברבי יהושע בן לוי.

ה אמר רבי יהושע בן לוי: כל המתפלל תפלה
של מוספין לאחר שבע שעות לרבי יהודה, עליו
הכתוב אומר: "נוגי ממועד אספתי ממה היו". מאי
משמע דהאי נוגי? לישנא דתברא הוא? כדמתרגם רב
יוסף: "תברא אתי על שאיהון דבית ישראל על דאחרו
זמני מועדיא דבירושלים". אמר רבי אלעזר: כל
המתפלל תפלה של שחרית לאחר ארבע שעות לרבי יהודה, עליו הכתוב אומר: "נוגי
ממועד אספתי ממה היו". רב נחמן בר יצחק אמר, מהכא: "בתולותיה נוגות והיא מר לה".

[ר' זירא כאשר היה נחוש מרוב לימודו היה הולך ויושב על פתח בית ר' נתן בר טובי]. אמר: כי חלפי רבנן אז איקום מקמייהו ואקבל אגרא [אמר, בלבו, כאשר
יעברו חכמים בכניסתם ויצאתם מבית ר' נתן אקום מפניהם ואקבל שכר על המצווה לכבד תלמידי חכמים]. נפק אתא [יצא ובא] ר' נתן בר טובי עצמו, שאל אותו
ר' זירא: מאן אמר הלכה פי מדרשא [מי אמר הלכה בבית המדרש, כעת]? סיפר לו שר' יוחנן פסק בשעה זו בבית המדרש שאין הלכה כר' יהודה להקדים תפלת
מוסף לפני המנחה, חזר ושלח ר' זירא: האם אמנם ר' יוחנן עצמו אמר הלכה זו? אמר לו: אין [כן]. תנא מניה ארבעים זמנין [שנה ממנו ארבעים פעמים]
אימרה זו וקבעה בזכרונו. שאל אותו ר' נתן: חדא היא לך [אחת היא לך], שלא שמעת הלכה זו כלל, או חדת היא לך [חדשה היא לך] שנתחדש לך דבר
מה בהלכה זו. אמר לו: חדת היא לי, משום דמספקא לי בר' יהושע בן לוי [חדשה היא לי, במשהו, משום שמסופקת היתה לי הלכה זו משמו של ר'
יהושע בן לוי] ועתה מתברר לי כי בעל ההלכה הוא ר' יוחנן.

ה ר' יהושע בן לוי אמר כי לדעת ר' יהודה המתפלל מוסף לאחר שבע שעות עליו הכתוב אומר: "נוגי ממועד אספתי ממה היו משאת עליה חרפה"
[צפניה ג, יח] וקשר הפסוק עם ענין זה הריהו שנוגי מתפרש לשון תברא [שבר] כפי שתרגם פסוק זה רב יוסף: תברא אתי על שאיהון דבית ישראל
על דאחרו זמני מועדיא דבירושלים [שבר בא על שונאי בית ישראל — על שאחרו זמני המועדים בירושלים]. ומכאן שהמאחר
מצווה ואינו מקיימה בזמנה נאמר עליו פסוק זה של פורענות. ומעין זה אמר ר' אלעזר על המאחר שחרית לאחר ארבע שעות [לדעת ר' יהודה] שאף עליו נאמר
מקרא זה, אלא שהוא מפרשו באופן רך יותר. מאי משמע דהאי "נוגי" לישנא דצערא הוא [מה משמעות מלשון הכתוב, ש"נוגי" הוא לשון צער] ככתוב
ידלפה נפשי מתוהה" [תהלים קיט, כח]. רב נחמן בר יצחק מביא ראיה מפסוק אחר שוהי משמעות המלה — "בתולותיה נוגות והיא מר לה" [איכה א, ד].

מסורת השיט
ה. (ההלכה) יומא יב, ב.
עג, א. כגילה ס, ב. כא, ב.
הרי"ה יב, ב. שבת כא, ב.
פמחות לט, א. צט, א.
הכיר לא, ב.
ו. (הבטוי) הגיגה ג, א.
כגילתא בא טו, ירושלמי.
הגיגה פ"א ה"א. כס סוטה
פ"ג ה"ד. בבבבב פ"ד.
ו. ברכות כו, א. ירושלמי
ברכות פ"ד ה"א. דביר פ"ח.
ח. זבחים יב, א. צא, א.
ט. (מעין זה) ירושלמי
בבבב פ"ג ה"ג.
י. (הבטוי) פסחים עב, א.
כגילה ז, ב. כהונות כב, ב.
ג, א.

נרסות
תלמא שבתא. כתיבי
ובמקורות: תתיבי שבתא...
היא שבתא. והיא גרסה
עדיפה.

אישים
ר' אלעזר בן עזריה
כתובי התנאים בדור
שלאחר חורבן הבית. בוצאו
כשפחה גדולה בחכמה,
ביוס ובפועל. גם אביו
עזריה היה תלמיד חכם
ועביר כופלג וסירגס את
אחייה חכמך כמעון, הכלונה
בשל כך שמעון אחי עזריה.
כשפחה ר' אלעזר בן עזריה
היא כשפחה כתיבי
המתייחסת לעזרא הסופר,
ותנו מסורות שאף סיפורו
היה דמיון ביניהם.
במחלוקת הגדולה שבה
הורח רבן גמליאל כבצא
ר' אלעזר בן עזריה, שהיה
אז צעיר כאר (בן כבונה
עשה או שש עשרה),
המועבר הראוי לכשרה
כשום הבעלות כמעון בו
תכמים, וככום שהיה
ביחסים טובים עם הכל, אף
לאחר שנצטעה כעין "נשיא
כתיבי" הכתיב בפעילות
עסקנית רבה ונסע עם
ראשי חכמי ישראל כנציג
העם לרובי.

במשנה נאמר שתפילת המוספים
זמנה כל היום. על כך הוסיף ר' יוחנן:
שאף על פי כן נקרא פושע אם הוא
מאחר כל כך את זמן התפילה. בברייתא
נאמר שמי שהיו לפניו שתי תפילות
להתפלל של מנחה ושל מוסף יקדים
את תפילת המנחה מפני שהיא תדירה
מתפילת המוסף. ור' יהודה תולק ואומר
שיש להקדים את המוסף, שכן תפילת
המוסף זמנה עובר קודם [עד שבע
שעות, לדעתו]. ר' יוחנן פסק הלכה
כדעת חכמים. בנושא זה מובאים מקורות
נוספים אגב סיפור: ר' זירא כי הוה
חליש מגירסיה הוה אזיל ויתב
אפיתאה דבי ר' נתן בר טובי
אמר: כי חלפי רבנן אז איקום מקמייהו ואקבל אגרא [אמר, בלבו, כאשר
יעברו חכמים בכניסתם ויצאתם מבית ר' נתן אקום מפניהם ואקבל שכר על המצווה לכבד תלמידי חכמים]. נפק אתא [יצא ובא] ר' נתן בר טובי עצמו, שאל אותו
ר' זירא: מאן אמר הלכה פי מדרשא [מי אמר הלכה בבית המדרש, כעת]? סיפר לו שר' יוחנן פסק בשעה זו בבית המדרש שאין הלכה כר' יהודה להקדים תפלת
מוסף לפני המנחה, חזר ושלח ר' זירא: האם אמנם ר' יוחנן עצמו אמר הלכה זו? אמר לו: אין [כן]. תנא מניה ארבעים זמנין [שנה ממנו ארבעים פעמים]
אימרה זו וקבעה בזכרונו. שאל אותו ר' נתן: חדא היא לך [אחת היא לך], שלא שמעת הלכה זו כלל, או חדת היא לך [חדשה היא לך] שנתחדש לך דבר
מה בהלכה זו. אמר לו: חדת היא לי, משום דמספקא לי בר' יהושע בן לוי [חדשה היא לי, במשהו, משום שמסופקת היתה לי הלכה זו משמו של ר'
יהושע בן לוי] ועתה מתברר לי כי בעל ההלכה הוא ר' יוחנן.

ה ר' יהושע בן לוי אמר כי לדעת ר' יהודה המתפלל מוסף לאחר שבע שעות עליו הכתוב אומר: "נוגי ממועד אספתי ממה היו משאת עליה חרפה"
[צפניה ג, יח] וקשר הפסוק עם ענין זה הריהו שנוגי מתפרש לשון תברא [שבר] כפי שתרגם פסוק זה רב יוסף: תברא אתי על שאיהון דבית ישראל
על דאחרו זמני מועדיא דבירושלים [שבר בא על שונאי בית ישראל — על שאחרו זמני המועדים בירושלים]. ומכאן שהמאחר
מצווה ואינו מקיימה בזמנה נאמר עליו פסוק זה של פורענות. ומעין זה אמר ר' אלעזר על המאחר שחרית לאחר ארבע שעות [לדעת ר' יהודה] שאף עליו נאמר
מקרא זה, אלא שהוא מפרשו באופן רך יותר. מאי משמע דהאי "נוגי" לישנא דצערא הוא [מה משמעות מלשון הכתוב, ש"נוגי" הוא לשון צער] ככתוב
ידלפה נפשי מתוהה" [תהלים קיט, כח]. רב נחמן בר יצחק מביא ראיה מפסוק אחר שוהי משמעות המלה — "בתולותיה נוגות והיא מר לה" [איכה א, ד].

אורח ההלכה

תפילת מוסף: כדברי הגמרא נוסף כי זמן תפילת מוסף הוא לכתחילה עד שבע שעות
ביום והמאחר נקרא פושע, ואף על פי כן מותר לו להתפלל כל היום (כדברי חכמים,
הסבורים שזמן המוסף הוא למצוה, אך אינו מפקח).

כמה ומוסף: משמעות זמן מנחה — כמה קודמת למוסף כמסקנת הגמרא כאן. ודוקא
במנחה קטנה (שעה ר').

כמה ומוסף: משמעות זמן מנחה — כמה קודמת למוסף כמסקנת הגמרא כאן. ודוקא
במנחה קטנה (שעה ר').

תפילת מוסף: כדברי הגמרא נוסף כי זמן תפילת מוסף הוא לכתחילה עד שבע שעות
ביום והמאחר נקרא פושע, ואף על פי כן מותר לו להתפלל כל היום (כדברי חכמים,
הסבורים שזמן המוסף הוא למצוה, אך אינו מפקח).

תפילת מוסף: כדברי הגמרא נוסף כי זמן תפילת מוסף הוא לכתחילה עד שבע שעות
ביום והמאחר נקרא פושע, ואף על פי כן מותר לו להתפלל כל היום (כדברי חכמים,
הסבורים שזמן המוסף הוא למצוה, אך אינו מפקח).

תפילת מוסף: כדברי הגמרא נוסף כי זמן תפילת מוסף הוא לכתחילה עד שבע שעות
ביום והמאחר נקרא פושע, ואף על פי כן מותר לו להתפלל כל היום (כדברי חכמים,
הסבורים שזמן המוסף הוא למצוה, אך אינו מפקח).

תפילת מוסף: כדברי הגמרא נוסף כי זמן תפילת מוסף הוא לכתחילה עד שבע שעות
ביום והמאחר נקרא פושע, ואף על פי כן מותר לו להתפלל כל היום (כדברי חכמים,
הסבורים שזמן המוסף הוא למצוה, אך אינו מפקח).

תפילת מוסף: כדברי הגמרא נוסף כי זמן תפילת מוסף הוא לכתחילה עד שבע שעות
ביום והמאחר נקרא פושע, ואף על פי כן מותר לו להתפלל כל היום (כדברי חכמים,
הסבורים שזמן המוסף הוא למצוה, אך אינו מפקח).